

discovery.muni – nová vyhledávací služba pro vědce a studenty MU

Miroslav Bartošek

Ústav výpočetní techniky MU – Knihovnicko-informační centrum MU

Projekt OP VaVpl MEDINFO

Abstrakt: Služba discovery.muni.cz umí jedním dotazem z jednoho místa prohledat všechny elektronické informační zdroje pro výzkum a výuku na MU a nasměrovat uživatele na plné texty vyhledaných dokumentů.

Masarykova univerzita má přístup k obrovskému množství špičkových odborných a vědeckých informací v elektronické podobě. Jde o desítky tisíc prestižních časopisů, elektronických knih, sborníků z konferencí, encyklopedií, oborových databází (bibliografických, abstraktových či faktografických), citačních databází, multimediálních dokumentů a dalších elektronických informačních zdrojů (EIZ). Většinou jde o komerční informační zdroje, které nejsou volně dostupné na internetu. Přístup k nim má MU zajištěn na základě ročních či víceletých předplatných a licenčních smluv s vydavateli jako jsou Elsevier, Springer, Wiley, Nature Publishing Group, Science, Sage, s akademickými nakladateli typu Oxford či Cambridge University Press, či s učenými společnostmi z nejrůznějších oborů (příkladem z mnoha jsou Americká chemická společnost, Americká psychologická asociace nebo ACM – Association for Computing Machinery). Univerzita vynakládá každoročně na elektronické informační zdroje desítky miliónů korun (větší část z toho je hrazena pomocí desítek specializovaných projektů na podporu nákupu EIZ zajišťovaných Knihovnicko-informačním centrem MU a fakultními knihovnami).

Tyto informační zdroje jsou sdruženy ve stovkách samostatných produktů. Znamé jsou například ScienceDirect (časopisecká databáze zahrnující více než dva tisíce časopisů od společností Elsevier), ebrary Academic Complete (téměř devadesát tisíc e-knih od desítek vybraných akademických vydavatelů), ProQuest Central (agregovaný informační zdroj obsahující kolem 20 000 časopisů, novin a dalších zdrojů) nebo Web of Knowledge (citační a scientometrické databáze a nástroje od společnosti Thomson Reuters).¹

Každý z elektronických informačních zdrojů má vlastní vyhledávací rozhraní a způsob prezentace dat. Pro uživatele tak může být značně obtížné dostat se k potřebné informaci. Ať již jde o prosté dohledání plného textu konkrétního článku, knihy či časopisu (ve kterém z dostupných produktů mám začít vůbec hledat?), zpracování rešerší (co vše bylo již na dané téma publikováno?) nebo poskytnutí rychlé ověřené informace k určitému problému (jak prohledat efektivně všechny dostupné informační zdroje a vybrat relevantní odpovědi?).

V minulosti využívala MU službu Metalib, která fungovala na principu dotazů do zvolených informačních zdrojů v reálném čase: to znamená, že uživatelův dotaz byl rozeslán paralelně do vybraných databází, které provedly vlastní vyhledávání a vrátily výsledky Metalibu, který je uspořádal

¹ Abecední přehled, popis a přístupové údaje pro všechny elektronické informační zdroje dostupné v rámci MU jsou k dispozici na **Portálu EIZ-MU** <http://ezdroje.muni.cz/>.

a prezentoval uživateli. Nevýhodou byla pomalá odezva a malá škálovatelnost – reálně je možné prohledávat takto jen velmi omezený počet informačních zdrojů současně.

V posledních letech se objevil nový typ vyhledávacích služeb označovaný termínem „discovery service“. Tyto služby pracují na obdobném principu jako Google: informace ze všech vědeckých informačních zdrojů jsou dopředu sesbírány a předzpracovány ve velmi rozsáhlé vlastní databázi (centrálním indexu), přičemž uživatelův dotaz vede na prohledávání této již předpřipravené databáze. Vyhledání je tak velmi rychlé, prohledávat lze libovolné množství informačních zdrojů najednou a výsledky se dají snadno dále zpracovávat (zpřesňovat, uchovávat, sdílet).

Koncem roku 2013 byla taková vyhledávací služba pořízena² a zprovozněna i pro uživatele MU, na adrese <http://discovery.muni.cz/>. Centrální index této vyhledávací služby³, kterou provozuje a denně aktualizuje společnost EBSCO, obsahuje více než miliardu záznamů od tisíců vydavatelů vědecké literatury a zahrnuje mj. téměř všechny licencované elektronické informační zdroje, ke kterým má Masarykova univerzita přístup. Navíc je možné a žádoucí zahrnout do něj i lokální informační zdroje dané instituce: aktuálně je do centrálního indexu zapojen knihovní katalog MU a jedná se o připojení dalších (například elektronického archivu vysokoškolských kvalifikačních prací MU). *Uživatelé tak mohou z jednoho místa a jedním dotazem prohledávat aktuální celosvětovou databázi vědeckých informací, všechny na univerzitě předplácené EIZ a rovněž také vlastní odborné zdroje MU.*

Služba discovery.muni umí nejen efektivně a rychle prohledávat obrovský informační prostor, dokáže toho mnohem víc. Umí například nasměrovat uživatele na jedno či dvě kliknutí na *plný text* (vyhledaného) dokumentu, ať již je uložen kdekoliv, v elektronické či tištěné verzi (tzv. LinkSource). Umožňuje snadno zjistit, zda pro daný konkrétní časopis existuje na MU dostupná elektronická forma, které ročníky e-časopisu máme k dispozici a jak se k nim dostat (*A-to-Z seznam časopisů a knih*). Je možné vyhledávat informace podle vědních oborů. Vyhledané výsledky (kterých je často obrovské množství) dokáže řadit podle relevance a také rychle *zpřesňovat podle nejrůznějších kritérií* – filtrů: zdroje jen s dostupným plným textem, pouze recenzované dokumenty, jen akademické časopisy, zdroje podle vydavatele, jazyka, období publikování a mnohé další. Výsledky hledání nebo také vyhledávání samotná je možné ukládat, uchovávat či sdílet s jinými uživateli. Vyhledávací dotazy lze využít pro automatická periodická vyhledávání a upozorňování na novinky z oboru (takzvané alerty).

Existuje mnoho možností, jak vyhledávací službu využít pro efektivnější a pohodlnější přístup k informacím pro potřeby studia, výzkumu či vzdělávání. Lze se o nich dočíst v *návodě* na stránkách <http://discovery.muni.cz/> (doporučujeme začít například se souborem častých otázek a odpovědí FAQ – Frequently Asked Questions). Nejrychlejší a nejjednodušší je ale službu si přímo prakticky vyzkoušet. Věříme, že bude pro vás užitečná a stane se vaším nepostradatelným pomocníkem.

² Služba discovery.muni byla pořízena z prostředků projektu OP VaVpl MEDINFO, <http://medinfo.ics.muni.cz>, který řeší Ústav výpočetní techniky MU ve spolupráci s Knihovnou univerzitního kampusu.

³ Jde o službu s názvem EDS – EBSCO Discovery Service; po celém světě ji využívá již na tři tisíce institucí.